

ISKOLA ÉRTESÍTŐ.

1. Kolozsvári főiskolánkról.

Az 1876 $\frac{6}{7}$ -ik isk. év megnyilt sept. 5-én szokott ünnepélyességgel, mely állott Gál Miklós papnövendék által mondott könyörgésből, tanodai felügyelő gondnok Dr. Brassai Sámuel ur nagyhatásu buzdító beszédéből és az ifjuság énekéből. A megnyitó ünnepélyt megelőzőleg sept. 3—4. napjain a javító pót- és felvételi vizsgálatok tartattak a beiratás eszközlése közben.

Felvétetett összesen papjelölt és papnövendék 17. A 8 gymn. osztályba 194 rendes és 4 magántanuló; összesen 198. A 4 elemi osztályba 81, mindössze 296; tehát 13-al több, mint a mult évben. Évközben kilépetta a papnövendékek közül 1, a gymn. osztályokból 6, meghalt 1. Nem tett vizsgát összesen 7. Év végén vizsgálatra állott összesen 278. Nemzetiség szerint volt: magyar 278, német (szász) 11, román 7. Vallás szerint: unitár. 150, r. kath. 48, ev. ref. 47, ágostai 18, gör. kath. 2, gör. kel. 5, Mózes vallásu 26.

A tanári karban az a változás történt, hogy főtiszt. Ferencz József ur püspökké választatván, helyét a londoni egyetemről 1876. jul. 15-én hazaérkezett Péterfi Dénes foglalta el a vallástani órák tanításában s egyszersmind az anya-ekklézsia 2-ik papjának is megválasztatott. Az egész intézetben tanított 11 rendes és 2 póttanár, 4 tanárjelölt az egyetemi tanári képezdeből, kik egyszersmind az intézetben laktak, 5 köztanító papjelölt s az 1 és 2-ik elemi osztályt egy tanítóképezdét végzett okleveles tanító és 5 szaktanító; összesen 28. Tornászatra ez évben is csak a gymn. osztályok jártak a városi torna-vivó intézetbe. A téli közvizsgálat tartatott jan. 26—febr. 2-án; a nyári jun. 17—27-én. A nyári közvizsgálatra kinevezett biztosok különösen példás buzgósággal vettek részt mindvégig s a szülők s más tanügybarátok mindkét vizsgálaton nagy számmal jelentek meg.

Az érettségi vizsgálat írásbeli része megtartatott máj. 24—27-én; a szóbeli rész jun. 29-én. Jelentkezett összesen 19 rendes és

1 magán tanuló, de a rendesek közül 4-en a téli vizsgálaton kapott másod rendű osztályzat miatt, nem bocsáttattak; ezeknek sept. első hete tüzetett ki; 1 pedig körülményei miatt nem állhatott elé.

A tanári kar az ifjuság közt a jó szellem és fegyelem fenntartása érdekében ez évben is mindent megtett s egy pár kihágást kivéve nem is fordultak elé nagyobb vétségek. Az ifjaknak a tanári kar előtt való megintése és a szülők értesítése igen hathatós eszközöknek bizonyultak a tántorgók megállítására.

Deák Ferencz hazánkfia emlékére a tanári kar 9 frt 50 krral járult; az ifjuság pedig a török sebesültek javára 17 frt 32 krt adakozott. Május 10n az ifjuság májálisat tartott a lövölde helyiségében, melynek tiszta jövedelme volt 125 frt 38 kr. Ebből a colleg. kórházára adatott 68 frt 19 kr; az iskolai zenekör-alap javára 57 frt 19 kr. Áldozó csötörtökön ifjuságunk is részt vett azon hangversenyben, melyet Boér Gergely képezdei zenetanár aa. az ev. ref. és képezdebeli növendékekkel rendezett s mely az árva-háznak és nőegyletnek 66 frtot és 2 tallért jövedelmezett.

Az ifjuság kebelében több év óta fennálló két egylet ez iskolai évben összeolvadt olvasó-önképző kör czim alatt s mint ilyenek új alapszabályok készítették s az E. K. Tanács által megerősítve életbe léptek. Ennek, egyik sarkalatos pontja szerint, minden felosztálybeli tanulónak és papnövendéknek tagjának kell lennie s félévenként 1—1 frt díjat fizetnie és köteles a kör valamelyik tanárt felügyelőül felkérni. E kör ez évben is dicséretes buzgósággal működött. Irodalmi pályázat volt 4 s nyertek: Gálfi Lajos VI. oszt. 4 tallért, Májai Béla VII. oszt. 2 tallért, Kanyaró Ferencz VIII. oszt. 2 tallért. Verseny szavallásért különböző műveket nyertek Német István VII. Stöger Aladár és Domokos Árpád VIII. oszt. tanulók. A Lendvay-Latkóczyné alapítványából nyertek: természetrajzi értekezéssel Májai Béla VII. oszt. 4 tallért; irod. történeti értekezéssel Kovács Lajos VIII. oszt. 4 tallért; német fordítással Tucsek Sándor VI. oszt. 3 tallért; széptani értekezéssel Kovács Lajos VIII. oszt. 3 tallért. Ezeken kívül is többben tartottak értekezéseket és emlékbeszédeket. A kör szerkesztett keblileg két lapot: „Remény“ és „Árny és Fény“ cz. a. az el-sőt hetenként, az utolsót havonként. Az ifj. könyvtár gyarapodott 8 tudományos művel, mely a mlgs Incze Mihály ur által évenként ajándékozni szokott 20 forinttal szereztetett. T. Zsombori János ur ajándékozott 33 drbot. T. Raffaj Károly ur pályadíjjal ajándéko-

zott 1 tallért. Mlgs Káli Nagy Elek ur ez évben is küldötte a „Kelet“ czimü kolozsvári lapot s a „Századok“ cz. folyóiratot. Az erd. gazd. egyesület pedig küldötte az „Erdélyi Gazdát“ A kör saját költségén járatta a Budapesti Szemlét, Petöfi társaság lapját, Nemzeti Hirlapot és Üstököst.

A papnövendékek olvasó egyesülete járatta: a Prot. egyh. és iskolai lapot; Egyh. és iskolai szemlét; néptanítók lapját. Keblileg is szerkesztett egy „Egyh. lap“-ot, és vett több művet. Itt egy philos. értekezéssel a szabad akaratról Bakó Lajos nyert 2 tallért. Az ifjuság kebelében lévő többi egyesületek tőkái egy-egy kevés összeggel ez évben is szaporodtak. Főiskolánk könyvtárának ajándékozott ez évben özv. főtiszt. Kriza Jánosné 153, — Brassai Samuel 139, — a b. Farkas Sándor alapból vásároltatott 13, — Carpenter Mária k. a. Angliából küldött 40 drb könyvet. A könyvtár áll jelenleg 22,125 drb könyvből, melyet nemcsak a tanárok és tanulók, hanem minden érdekeltek használnak. A tanári kar részére a Farkas Sándor alapból: Budapesti szemle; Századok; Magyar nyelvőr; Magyar tanügy és a középt. tanáregylet közlönye. Angliából ez évben is ingyen küldötték az Inquirer címü lapot, s Amerikából 1 folyóiratot és 2 lapot.

A Kelemen Beniámin ur által alapított isk. kórházban ez isk. évben 17 tanuló ápoltatott, kik mindnyájan meggyógyulva távoztak, csak 2 terhesebb beteg küldetett levegőváltoztatás végett haza jobban létel után. A leggyakoribb eset volt oct. és novemberben a torokfájás. Az ápoltak közül volt r. kath. 1, ref. 1, a többi uuitárus. Az összes kiadás a kórházi czélokra volt sept. 1-től máj. 1-ig 186 frt 17 kr. E kiadások egy csekély részét a tehetősebb tanulók megtérítették, a többi pedig az özv. Fejér Mártonné Kelemen Beniámin, Kelemen Poli özv. Zatureczky Gedeonné és honvéd-ezredes Szigethy Miklós és neje Kelemen Kata alapítványából fedeztettek, mivel a szegényebb tanulók teljesen ingyen gyógyítottak.

Habár sem a kórházban, sem a szülői háznál egyetlen tanuló sem halt el, annál sulyosabb veszteség érte a szülők mellett egyházunkat ny. sz. lászlói születésü Káli Nagy Sándor I. gymn. oszt. jeles növendék halálával, a ki január 16-án a leggondosabb ápolás daczára a diphteritis áldozata lett, a mi annál feltünőbb, mert a veszélyes kór főiskolánk egyetlen egy más növendékén sem mutatkozott. E mindnyájunk által mélyen fájlalt nagy reményü ifju emlékére özv. mlgs Gálfalvi Imréné Sala Károlina uraszszony 500

frtos alapítványt tett úgy hogy ennek kamatja mindig egy I. gymn. oszt. szegény de jó tanuló és jó magaviseletű fiúnak adassék, s ez alapítvány már a nyári vizsgálatkor életbe is lépett. A Gálfalvi nevet már a múlt század első felében, a legterhesebb üldözések napjaiban Gergely és János nagyszerű segedelmezéseikkel — a Sala nevet a 3 Mihály és Elek buzgó áldozataikkal örökre halhatatlanná tették főiskolánk történetében. A most tett nagy lelkű alapítvány is csak fokozza eme nevek iránti hálás érzelmeinket. Vajha ne ily fájdalmas emlékü esemény füződnek hozzá! Efel kapcsolatban fel kell említenem azt is, hogy főiskolánk egykori jeles növendéke: Müller Jenő 4 éves orvosnövendék, mindnyájunk fájdalomra május 31-én véget vetvén életének, ritka gazdag növény-gyűjteményét főiskolánknak hagyományozta. Érzékeny csapás érte főiskolánknak különösen szegény sorsu tanulóit Simén Domokos tanár társunk nejének Ajtai B. Borbárának (volt Ürmösi Samuelnének) folyó évi július 4-én történt halálával, mint a ki eleitől fogva a szegény tanulók egyik legáldozatkészebb gyámolítója volt s évenként 1—2 tanulóét élelmezett. Bár kevesen valának itt a szűnidő miatt a tanulók, önként megjelentek mindnyájan július 6-án a temetésre s szép hármoniás énekkel vettek búcsut nemes szívü jóltévőjökötől.

A kórház számára t. Vég Mihály és Antal Mihály urak a télen ajándékoztak egy öl fát.

A kórház telkét az E. K. Tanács a jelen év tavaszán egy a Szamos árka mellett kurta szappanutcza végén levő szép nagy három utczára nyíló telekért elcserélvén, máj. 1-én a kórházi helyiséget az új tulajdonosnak átadtuk. Egy terhesebb beteget aztán a városi kórházban helyeztünk el, nem levén az újon szerzett telken épület. Azonban az új kórház már anynyira felépült, hogy idei szeptemberre teljesen készen lesz. Az építést kölcsön vett pénzzel eszközli a K. Tanács, de reméljük akadnak egyes jóltevők, kik szivökre vevén ez intézet fontos voltát, önként járulnak segedelnökkel az adósság letörlesztéséhez. Dész. t. Pataki László ur az épülfélben levő kórházra 100 frtot o. é. már ajándékozott is. Beteg tanulóinkat a kórházban ez évben is Dr. Gálf Endre ur gyógyította; mellette a fenjáró betegek gyógyításában részt vettek Dr. Bartók István és Dr. Gyergyai Árpád aai. is, kik is fogadják hálás köszönetünket.

Jótéteményben ez évben is többen részesítették iskolánkat. Nevezetesen Petrichevich Horváth Borbára ó nagysága

szegény tanulók alkalom szerinti segélyezésére ajándékozott 10 frt o. é., melyvel 9 fiu számára könyvek és írószerek vétettek. B. Orbán Balázs ur, országos képviselő „Szekely föld leirása“ című művéből ajándékozott 10 drbot, mely a nyári vizsgálatkor jutalmul osztatott ki. Dr. Brassai Sámuel felügyelő gondnok ur vásárolt egy Sydow-féle néma fali abroszt. T. Bartha Mózes ur már néhai aa. ajándékozott 6 drb természet után szinezett természetrajzi táblát magyarázó szöveggel együtt.

Ebédet adtak egy szegény fiunak hetenként 1—1 nap: főtiszt. Ferencz Józsefné, Kovácsi Antalné, Kovács Jánosné, Z. Kis Elekné, Simén Domokosné. Szigethy Miklósné egynek ebédet adott mindennap, egynek pedig 2 nap. Egy másik szegény fiunak Benczédi Gergelyné és Márton Sándorné 2—2 nap. Filep Istvánné egész kosztot adott egy fiunak. A kolozsvári nőegylet egynek ruhavásárlásra ajándékozott 5 ftot o. é. Fogadják e helyen is hálás köszönetünket.

A Zsúki László alapítványból, temetési és legatioi díjakból (divisio) kiosztatott az egyenruhás diákok közt 100 frt 60 kr.

A legatiokból az illető legatusoknak volt ez évben 230 forint 68 kr. jövedelmük. Az alosztályu gyermekek 58 felsztályu közt voltak mint magán tanítványok kiosztva, kiknek a 10 hóból álló isk. év alatt összes jövedelmük ezen tanítványoktól tett 4285 frtot o. é. s e mellett teljes kosztot kapott 14; ebédet és vacsorát 4; csak ebédet 8.

A Bulyovszkyné Szilágyi Lilla alapítványából kitűzött 6 frt díjat elnyerte „Utoljára“ című költeményével mint az év folytatában irtak közt legjobbal: Gálfi Lajos VI. oszt.

A Kövendi Szász Gergelyné Incze Klára alapítványból kitűzött díjra egy munka sem adatván bé, ez a díj a jövő évre maradt.

A n. b. e. Fejér Márton által szépirásra tett alapítványból a 2 frtos tallért nyerte Hankó Domokos VI. — az 1 frtos tallért Ferencz Gyula IV. oszt. tanuló.

Hajós Béla tanár aa. a legszebb növénygyűjteményre 2 jutalmat tűzvé ki a IV. oszt. számára: az 1 frtos tallért nyerte Ferencz Gyula; az 1 ezüst huszast Deutsch Manó.

A Paget Olivér alapítványból az angol nyelvben tett előhaladásért a 100 frtos első díjnak felét elnyerte Boros György, másik felét Barabás Ábel III. éves papnövendékek; az 50 frtos 2-ik

dij is egyenlően megosztott Németh István és Deák József VII. oszt. közt; a 25 frt 3-ik díjat elnyerte Osváth Zoltán VII. oszt.

Év folytán kiadatott:

a.) A Collegium előtti kifizetés jogáért kapott 20 forintból az igazgatóság 10 szegény fiút segélyezett, s e mellett az innen naponként kapott 3 kros cipőt élvezte Kelemen Elek Kobátfalváról.

b.) A K o n c z J á n o s alapítványból 24 ifjunak 2 frt 50 kr. havi részesletekben kiadatott 600 frt o. é. Ebből részesültek: Kanyaró Ferencz Tordáról; Domokos Árpád Nyomátról; Siménfalvi Árpád és Székely János *) F. Rákosról; Nagy Mózes Kökösről; Máté György Böződről; Nagy Gergely és Bota József Szabédról; Hankó Domokos és Györfi István Ravából; Pap László és Benczédi János Bencédből; Kerekes József Toroczkóról; Molnár István Dombórról; Boros Sándor Tordátfalváról; Orbok Ferencz és Jakab Jenő Turból; Kriza Ferencz N. Ajtáról; Bakó Lázár és Pál András Bölönből; Ajtai János Kolozsvarról; Mórincz György Toroczkó-Szentgyörgyről; Gelei Vilmos és Veres Vincze Árkosról; Ürmösi Sándor H. Karácsonfalváról; Barra Mózes * Almásról; Szigeti István * Szurdukról; Gyöngyösi Ferencz * Kálnokról; Kovács Miklós * Ujszékelyről.

Ugyan a K o n c z J á n o s alapítványból naponként ebédet kaptak: Demeter Lőrincz Zsákodról; Gábor Albert Dersből; és Bedőházi Sándor S. Árkosról.

c.) A K o n c z J u l i á n n a Mártonfi Gergelyné alapítványa is ez évben életbe lépven, ebből 50—50 frtban részesült: Gál Miklós II. éves papnövendék Kövendről; Vaska Béla I. éves pn. S. Szentkirályról és Gálfi Lajos VI. oszt. N. Solymosról.

Ez alapítvány a téli és nyári vizsgálatkor adatik ki.

d.) A F e j é r Ö d ö n alapítványból kiadatott 50 frt, melyből részesült havonként 2 frt 50 krban: Ürmösi Kálmán Verespatakról; Osváth Gergely Böződről.

e.) Az Á r k o s i L a j o s 50 frtos alapítványból 2 frt 50 krt kapott havonként: Nagy Károly Názánfalváról, Darkó Lajos Kolozsvarról.

f.) A K e l e m e n B e n i á m i n alapítványból naponként kapott 1—1 cipőt: Nagy Sándor Kobátfalváról; Vári Dénes Szentmiklósról; Tót István Toroczkóról.

A * jelöltek évközben másokkal cseréltettek ki.

g.) Állami ösztöndíjat fejenként 60 frtot két részletben Osváth Zoltán Bözödről; Deák Ákos Bordosról; Csegezi Gyula Bágyonból; Kovács Miklós Ujszékelyről.

h.) Ö z v. G á l f a l v i I m r é n é szül. Sala Károlina uraszszony által az 1877 jan. 16-án diphteritisben elhalt Káli Nagy Sándor I. gymn. oszt. nagy reményü ifju emlékére tett alapítványból a nyári vizsgálatkor kapott 12 frt 50 krt: Osváth Árpád I. gymn. tanuló Bözödről. Ez alapítvány is havonkénti részletekben fog jö-sept. kezdve egy I. gymn. oszt. szegény, de jó tanuló és jó magaviseletü tanulóknak kiadatni.

i.) Az isk. díjak egy vagy több neme fizetése alól felmentett 58 tanulóknak elengedettett 218 frt 60 kr.

Ha mind összeszámítjuk azon javadalmakat, melyeket a fennebbiek szerint az ifjuság a kosztón kívül kapott, azok értéke 6406 frt 75 krra megy o. é., oly öszszegre, melyből kitünik, hogy egy munkás, szorgalmas, jó magaviseletü felosztályu tanuló, kevés szülői segély mellett könnyven folytathatja tanulását.

A jövő tanév mint eddig sept. 1-én kezdődik s az első két napon történnek a beiratások.

Benczédi Gergely,
ig. tanár.

2. Tordai középtanodánkról.

A tordai unitárius középtanodában az 187⁶/₇-ik tanév szeptember 1-én kezdődött. Az intézetnek szabályszerű ünnepélyes megnyitása közbejött akadályok miatt ez évben elmaradt; de ezt pótlólag szeptember 4-kén reggeli könyörgés alkalmával az igazgatótanár az ifjusághoz beszédet tartott, melyben őket kötelességeik hű és pontos teljesítésére intette.

Az intézetnek létszáma ez évben sem apadott, sőt a gymn. osztályokban tetemesen gyarapodott.

Felvétetett öszszesen 188 tanuló. Ezek közül az öt gymn. osztályban tanult 99, a négy elemi osztályban 74 tanuló. Osztály nélküli tanuló volt 12. — Évközben eltávozott az intézetből 8 tanuló; kettőt pedig az igazgatóság csendesesen eltávolított.

Nemzetiség szerint: magyar 163; román 22; német 2; izraelita 1. — Vallás szerint: unitárius 72; ev. ref. 47; róm. kath. 31; gör. kath. 16; gör. keleti 7; lutheranus 4; mózes vallásu 1.